

ירמיהו פרק ז (א-טו), ופרק כו

מבוא

פרקים ז ו-כו עוסקים בראשית מלכותו של יהויקים. בפרק ז יוצא ירמיהו נגד תפיסתו המוטעית של העם הטוענת שבית המקדש לא יחרב. הוא אומר את דברו בפתח המקדש. בפרק כו מובאת אותה נבואה שמופיעה בפרק ז, אך שם בהמשכה מתוארת התגובה של השומעים לנבואה - העמדת ירמיהו למשפט. בפרק כו מתואר המשפט בו ירמיהו נושא דברים להגנתו. היות ומדובר באותה נבואה פרק ז יילמד ביחד עם פרק כו.

שאלות מכוונות למידה

- אל מי מכוונת הנבואה?
- מה הייתה השקפת העם ביחס למקדש ולעבודה בו?
- מהי העמדה שמציג הנביא ביחס למקדש ולעבודה בו?
- באלו טיעונים משתמש הנביא כדי לשכנע את העם?

פרק ז - נבואת ירמיהו על היכל ה'

ירמיהו פרק ז

- (א) הדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֵל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר:
- (ב) עָמַד בְּשַׁעַר בַּיִת ה' וקראת שם את הדָּבָר הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שְׁמַעוּ דְבַר ה' כֹּל יְהוּדָה הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵי הָאֵלֶּה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לֵה': ס
- (ג) כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְאַשְׁכְּנָה אֶתְכֶם בְּמָקוֹם הַזֶּה:
- (ד) אֵל תִּבְטְחוּ לְכֶם אֵל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הַיֵּכָל ה' הַיֵּכָל ה' הִמָּה:
- (ה) כִּי אִם הִיטִיב תִּיטִיבוּ אֶת דַּרְכֵיכֶם וְאֶת מַעַלְלֵיכֶם אִם עָשׂוּ תַעֲשׂוּ מִשְׁפָּט בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ:
- (ו) גַּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה לֹא תַעֲשׂוּקוּ וְדָם נָקִי אֵל תִּשְׁפְּכוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים לֹא תִלְכוּ לְרַע לְכֶם:
- (ז) וְשִׁפְנֹתַי אֶתְכֶם בְּמָקוֹם הַזֶּה בְּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבֹּתֵיכֶם לְמִן עוֹלָם וְעַד עוֹלָם:
- (ח) הִנֵּה אֲתֶם בְּטַחִים לְכֶם עַל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל:
- (ט) הִגְדַּב רֹצֵחַ וְנָאֵף וְהִשָּׁבַע לַשֶּׁקֶר וְקָטַר לְבַעַל וְהִלֵּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם:
- (י) וּבְאֲתֶם וְעַמְדַתְּם לִפְנֵי בַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וְאָמַרְתֶּם נִצְלָנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֵת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה:
- (יא) הַמַּעֲרַת פְּרָצִים הִנֵּה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אֲנֹכִי הִנֵּה רְאִיתִי נְאֻם ה': ס

מקום אמירת הנבואה לעם

- לרוב לא נאמר לנביא היכן בדיוק עליו לומר את הנבואה לעם, אך לא כן בנבואה של פרק ז.
1. היכן נצטווה ירמיהו לומר את נבואתו לעם, ומדוע הוא נצטווה לומר נבואה זו דווקא במקום הזה?

2. פסוקים ג-יא כתובים במבנה של "כלל ופרט": פסוקים ג-ד - "כלל", פסוקים ה-יא - "פרט".
 א. בטבלה שלפניך, צטט מפסוקים ג-ד את המילים האומרים את ה"כלל".
 ב. בטבלה שלפניך, כתוב בלשונך מה הפרט הוסיף על הכלל?

(ג) כה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל			
			כלל
<p>(ח) הִנֵּה אַתֶּם בְּטַחִים לָכֶם עַל דְּבַרֵי הַשָּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל: (ט) הִגְנַב רָצַח וְנָאֵף וְהִשָּׁבַע לַשָּׁקֶר וְקִטֵּר לְבַעַל וְהִלָּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם: (י) וּבְאַתֶּם וְעַמְדֵיכֶם לִפְנֵי הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וְאַמְרֵיכֶם נִצְלְנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֵת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה: (יא) הַמְעַרְתֶּם פְּרָצִים הִזָּה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אֲנִכִּי הִנֵּה רְאִיתִי נְאֻם ה':</p>	<p>(ז) וְשִׁכַּנְתִּי אֶתְכֶם בְּמִקְוֹם הַזֶּה בְּאַרְץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְוֹתֵיכֶם לְמֹן עוֹלָם וְעַד עוֹלָם:</p>	<p>(ה) כִּי אִם הִיטִיב תִּיטִיבוּ אֶת דְּרָכֵיכֶם וְאֶת מַעַלְלֵיכֶם אִם עָשׂוּ תַעֲשׂוּ מִשְׁפָּט בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ: (ו) גַּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה לֹא תַעֲשֻׁקוּ וְדָם נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה וְאַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים לֹא תִלְכוּ לְרַע לָכֶם:</p>	פרט
			מה הפרט מוסיף על הכלל?

התפיסה המוטעית של העם היחס למקדש

שד"ל ירמיהו ז, ד

אל תבטחו לכם וגו' - אל תבטחו במה שאתם רגילים לומר או שנביאי השקר רגילים לומר, והוא שהמקום הזה הוא היכל ה', ולא יתכן שיפול ביד אויב ומתוך כך אתם בוטחים שגם אתם לא תפלו ביד האויבים.

3. עיין בפסוקים ג-ז ובדברי שד"ל, וענה:
 א. מהי התפיסה מוטעית של העם ביחס למקדש, שכנגדה יוצא ירמיהו? מה ההיגיון של התפיסה הזאת?
 ב. לפי דברי ירמיהו, מה יכול לביא להמשך הקיום של בית המקדש והמשך הישיבה של העם בארץ?

"אל תבטחו לָכֶם אֶל דְּבַרֵי הַשָּׁקֶר לְאִמֹר הַיִּכַּל ה' הַיִּכַּל ה' הַמָּה" (ד)

רש"י	רד"ק
<p>תלת זימנין בשתא אתון מתחזיין קדמוהי. (שלוש פעמים בשנה אתם נראים לפניו).</p>	<p>ואמר שלושה פעמים היכל ה' לפי שהיו שלושה: אולם, היכל ודביר, כן פירש אדוני אבי ז"ל... וייתכן כי הכפל (החזרה שלוש פעמים) לחזק העניין.</p>

4. מדוע ירמיהו חוזר שלוש פעמים על הביטוי "היכל ה' "? (שלושה הסברים)

5. בנבואתו ירמיהו מציג שתי רשימות של חטאי העם. רשימה אחת בפסוקים ה-ו, ורשימה שנייה בפסוק ט. א. כתוב בטבלה שלפניך (בלשונוך) את שתי רשימות החטאים, וציין ליד כל חטא לאיזה תחום הוא שייך ל"בין אדם לחבירו" או ל"בין אדם למקום".

תחום החטא	החטאים בפסוק ט
בין אדם לחבירו	(1) גונבים

תחום החטא	החטאים בפסוקים ה-ו
בין אדם לחבירו	(1) לא עושים משפט

ב. מה ניתן ללמוד משתי הרשימות הללו? התייחס בתשובתך לכמות ולמיקום ברשימה של החטאים השייכים לתחום של "בין אדם למקום".

6. בפסוק ט ירמיהו מזכיר כי העם חוטא בחטאים שנזכרים בעשרת הדיברות. א. צטט מתוך עשרת הדיברות את האיסורים שמקבילים לחטאים שהזכיר ירמיהו.

החטאים בעשרת הדיברות (שמות פרק כ)	החטאים בדברי ירמיהו (ירמיהו א, ט)
	(1) הגנב
	(2) רצח
	(3) ונאף
	(4) והשבוע לשקר
	(5) וקטר לפעל והלך אחרי אלהים אחרים

ב. במה שונה הרשימה של ירמיהו לרשימה של עשרת הדיברות? ומדוע ירמיהו עשה את השינוי הזה?

"הבית הזה אשר נקרא שמי עליו"

ירמיהו פרק ז

(ו) ובאתם ועמדתם לפניי בבית הזה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם נצלנו למען עשות את כל התועבות האלה: (יא) המקרת פורצים היה הבית הזה אשר נקרא שמי עליו בעיניכם גם אנכי הנה ראיתי נאם ה': מלבי"ם

אשר נקרא שמי עליו - שאין שמי שוכן אלא נקרא עליו לבד, כי כבר נסתלקה שכינה על ידי עוונותיכם.

7. מדוע ירמיהו מדגיש כי ה"בית הזה אשר נקרא שמי עליו" והוא אינו אומר - הבית הזה אשר אני שוכן בו?

הזכרת שני אירועים היסטוריים

ירמיהו פרק ז

(יב) כִּי לָכוּ נָא אֶל מְקוֹמִי אֲשֶׁר בְּשִׁילוֹ אֲשֶׁר שָׁכַנְתִּי שָׁמַי שָׁם בְּרֵאשׁוֹנָה וְרָאוּ אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי רָעַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל:
 (יג) וְעַתָּה יַעַן עָשׂוֹתְכֶם אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נָאִם ה' וְאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם הַשֶּׁכֶם וְדַבֵּר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְאֶקְרָא אֶתְכֶם וְלֹא עָנִיתֶם:
 (יד) וְעָשִׂיתִי לְבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אַתֶּם בֹּטְחִים בּוֹ וְלִמְקוֹם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְלְאֲבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשִׁלּוֹ:
 (טו) וְהַשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פְּנֵי כַּאֲשֶׁר הַשְׁלַכְתִּי אֶת כָּל אֲחֵיכֶם אֶת כָּל זֶרַע אֲפָרָיִם: ס

8. בפסוקים יב עד יטו ירמיהו מזכיר שני אירועים היסטוריים.

- א. מהו האירוע ההיסטורי שירמיהו מזכיר בפסוקים יב-יד, מתי הוא התרחש, ולשם מה ירמיהו מזכיר אותו?
- ב. מהו האירוע ההיסטורי שירמיהו מזכיר בפסוק טו, מתי הוא התרחש, ולשם מה ירמיהו מזכיר אותו?

חורבן משכן שילה

בסיפור על משכן שילה בספר שמואל אין לנו תיאור רחב של חורבן שילה. הדבר רק נרמז בדרכים אחדות. הד מפורש יותר לחורבנו של המשכן אנו מוצאים בספר תהילים, המתאר את קורות עם ישראל:

תהלים פרק עח, נו-סב

וַיִּנְסוּ וַיִּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים עֲלֵיוֹן וַעֲדוֹתָיו לֹא שָׁמְרוּ: וַיִּסְגּוּ וַיִּבְגְּדוּ כַּאֲבוֹתָם נִהְפְּכוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה: וַיִּכְעִסוּהוּ בְּבִמּוֹתָם וּבַפְּסִילֵיהֶם יִקְנִיאוּהוּ: שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַבֵּר וַיִּמְאָס מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל: וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלּוֹ אֲהֶל שֶׁכֶן בְּאֲדָם: וַיִּתֵּן לְשָׁבִי עֲזָו וַתִּפְאֲרְתּוּ בְּיַד צָר: וַיִּסְגֵּר לַחֲרָב עַמּוֹ וַיִּבְנַחֲלֵתוּ הַתְּעַבֵּר:

הפרק מתאר את מעשיו הרעים של עם ישראל ואת העובדה שהקב"ה נטש את המשכן - "ויטש משכן שילו". הפסוק "ויתן לשבי עזו" רומז לכך שארון ה' נפל בשבי במלחמה עם פלישתים, ובכך למעשה נותר המשכן מרוקן מהשראת שכינה. ההחלטה להוציא את ארון ה' למלחמה נבעה מאותה תפיסה דתית שגויה שעליה מדבר ירמיהו. העם היה סבור שעצם נוכחותו של הארון תגרום לו לנצח במלחמה, שהרי לא יעלה על הדעת שה' יאפשר לגויים עובדי עבודה זרה לקחת את ארון ה' בשבי. גם שם מתגלית אי ההבנה של ישראל שמעשיהם הם הקובעים את גורל המלחמה ולא הארון.

פרק כו - נבואת ירמיהו על חורבן הבית ותגובת העם

מבוא

פרק ז בספר ירמיהו שמענו את נבואתו של ירמיהו בפסוקים א-טו. בתחילת פרק כו מופיעה חזרה על אותה נבואה, אלא שבפרק כו אנו קוראים גם על האירועים שהתרחשו בעקבות הנבואה שאמר ירמיהו לעם. מדוע נכתבו אירועים אלה רק בפרק כו? הסיבה לכך היא שבתחילת ספר ירמיהו מופיעות נבואותיו של ירמיהו. בפרק כו-כט מרוכזים סיפורים שונים על חייו של הנביא. האירוע שהתרחש בעקבות אמירת הנבואה מסופר בחלק הסיפורי הזה. לימוד שני הפרקים ביחד מאפשר לנו הזדמנות מיוחדת לקרוא לא רק את נבואתו של ירמיהו אלא גם לעמוד על ההשלכות שהיו לנבואתו (ההקשר).

שאלות מכוונות למידה

- א. מדוע עוררה הנבואה את זעמם של הכהנים, הנביאים והעם?
- ב. במה מאשימים הכהנים והנביאים את ירמיהו, ועל איזו מצווה בתורה הם מסתמכים?
- ג. מהן הטענות שמשמיע ירמיהו בנאום ההגנה שלו?
- ד. מדוע לאחר שכבר ניתן פסק הדין המזכה את ירמיהו, מביאים הזקנים תקדים היסטורי?
- ה. מה בא ללמד התקדים ההיסטורי של מיכה המורשת?
- ו. מה מלמד האירוע של אוריהו בן שמעיהו?

נבואת חורבן בית ה'

9. נבואת ירמיהו המופיעה בפרק כו היא אותה נבואה שנאמרה על ידו בפרק ז.
- א. סמן במרקר בטבלה שלפניך את הביטויים הדומים (בלשון או בתוכן) בשתי הנבואות.
- ב. בטבלה בעמודה הימנית רשום בלשונך מהי נקודת הדמיון.

נקודות הדמיון	ירמיהו פרק כו	ירמיהו פרק ז
	(א) בראשית ממלכות יהוֹיָקִים בן יאֲשֵׁיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה מֵאֵת ה' לֵאמֹר:	(א) הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר:
מקום אמירת הנבואה	(ב) כֹּה אָמַר ה' עֲמֹד בַּחֲצַר בַּיִת ה' וְדַבֵּרְתָּ	(ב) עֲמֹד בְּשַׁעַר בַּיִת ה' וְקִרְאתָ שָׁם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שְׁמֵעוּ דְבַר ה'
	עַל כָּל עָרֵי יְהוּדָה הַבָּאִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת בַּיִת ה' אֵת כָּל הַדָּבָרִים אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֶל תִּגְרַע דְּבָר:	כָּל יְהוּדָה הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵים הָאֵלֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַה':
	(ג) אוֹלֵי יִשְׁמְעוּ וְיָשׁוּבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הֲרַעָה וְנִחַמְתִּי אֶל הֲרַעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי חֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת לָהֶם מִפְּנֵי רָע מַעֲלָלֵיהֶם:	(ג) כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִיטִיבוּ דְרָכֵיכֶם וּמַעֲלָלֵיכֶם וְאַשְׁכְּנָה אֶתְכֶם בְּמִקוֹם הַזֶּה:
	(ד) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְלַכֵּת בְּתוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם:	(ג) וְעַתָּה יַעַן עֲשׂוֹתְכֶם אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נָאִם ה' וְאָדַבְרָ אֲלֵיכֶם הַשֶּׁכֶם וְדַבַּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְאָקְרָא אֶתְכֶם וְלֹא עָנִיתֶם:
	(ה) לְשִׁמְעַע עַל דְּבָרֵי עַבְדִּי הַנְּבִאִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי שִׁלַּח אֲלֵיכֶם וְהַשֶּׁכֶם וְשִׁלַּח וְלֹא שְׁמַעְתֶּם:	(ד) וְעַשִׂיתִי לְבַיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אֶתֶּם בְּטָחִים בּוֹ וּלְמִקוֹם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְלֵאבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְשָׁלוֹ:
	(ו) וְנָתַתִּי אֵת הַבַּיִת הַזֶּה כְּשִׁלְהָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאתָה הַזֹּאת אֶתֶּן לְקַלְהָ לְכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:	

תפיסתו ומשפטו של ירמיהו

התגובה לדברי הנבואה של ירמיהו

ירמיהו פרק כו

- (ז) וַיִּשְׁמְעוּ הַכְּהֻנִּים וְהַנְּבִאִים וְכָל הָעָם אֵת יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֵת הַדָּבָרִים הָאֵלֶּה בְּבַיִת ה':
- (ח) וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' לְדַבֵּר אֶל כָּל הָעָם וַיִּתְפָּשׂוּ אֹתוֹ הַכְּהֻנִּים וְהַנְּבִאִים וְכָל הָעָם לֵאמֹר מוֹת תָּמוּת:
- (ט) מִדּוֹעַ נְבִיַת בָּשָׂם ה' לֵאמֹר כָּשָׁלוּ יְהִיֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְהָעִיר הַזֹּאת תִּחָרַב מֵאִין יוֹשֵׁב וַיִּקְהַל כָּל הָעָם אֶל יִרְמְיָהוּ בְּבַיִת ה':
- (י) וַיִּשְׁמְעוּ שְׂרֵי יְהוּדָה אֵת הַדָּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעֲלוּ מִבַּיִת הַמֶּלֶךְ בַּיִת ה' וַיִּשְׁבּוּ בְּפֶתַח שַׁעַר ה' הַחֲדָשׁ: ס

מלבי"ם, ירמיהו כו, י

וישמעו שרי יהודה - אמנם השרים באו לבחון הדבר אם הוא חייב מיתה ע"פ הדין, כי להשרים לא יאות להמית נקי חינום.

10. עיין בפסוקים ז-י, ובדברי המלבי"ם, וענה:

- א. לפי פסוקים ז-ט, אילו קבוצות של אנשים מגיבים לנבואה של ירמיהו?
- ב. מה הייתה התגובה של הקבוצות הללו לנבואה של ירמיהו?
- ג. מדוע עוררו דבריו של ירמיהו התנגדות כה עזה בקרב הקבוצות הללו? (שלוש תשובות אפשריות)
- ד. לפי פסוק י' ודברי המלבי"ם, מה התפקיד של שרי יהודה, מהי תגובתם, ומה הסיבה שהתגובה שלהם שונה?

משפטו של ירמיהו

ירמיהו פרק כו

(יא) וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים אֶל הַשָּׂרִים וְאֶל כָּל הָעָם לֵאמֹר מִשְׁפַּט מוֹת לְאִישׁ הַזֶּה

כִּי נָבֵא אֶל הָעִיר הַזֹּאת כִּאֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם בְּאָזְנֵיכֶם :

(יב) וַיֹּאמְרוּ יְרֵמְיָהוּ אֶל כָּל הַשָּׂרִים וְאֶל כָּל הָעָם לֵאמֹר

ה' שְׁלַחְנִי לְהַנְבִּיאַת אֶל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶל הָעִיר הַזֹּאת אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם :

(יג) וְעַתָּה הִיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וּשְׁמַעוּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם וַיִּנְחַם ה' אֶת הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיכֶם :

(יד) וְאֲנִי הִנְנִי בְּיַדְכֶם עָשׂוּ לִי כְּטוֹב וְכִישָׁר בְּעֵינֵיכֶם :

(טו) אֲדָ יָדַעַתְּ דָבָר תִּדְעוּ כִּי אִם מְמַתִּים אַתֶּם אֲתִי כִּי דָם נָקִי אַתֶּם נֹתְנִים עֲלֵיכֶם וְאֶל הָעִיר הַזֹּאת וְאֶל יִשְׁבֵּיהָ

כִּי בְּאַמֻּת שְׁלַחְנִי ה' עֲלֵיכֶם לְדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה : ס

(טז) וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֶל הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַנְּבִיאִים אִין לְאִישׁ הַזֶּה מִשְׁפַּט מוֹת כִּי בָשָׂם ה' אֱלֹהֵינוּ דְבַר אֱלֵינוּ :

בעלי התפקידים במשפט

11. בפסוקים יא-טז מתנהל משפט נגד ירמיהו, לפי פסוקים אלו מי הנאשם? מי המאשים, ומי הם השופטים?

סעיף האישום

ירמיהו פרק כו, יא

וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים אֶל הַשָּׂרִים וְאֶל כָּל הָעָם לֵאמֹר מִשְׁפַּט מוֹת לְאִישׁ הַזֶּה

מצודת דוד

משפט מות - שחשדוהו שמלבו ניבא הדבר ולכן אמרו שיש לו דין חיוב מיתה.

דברים פרק יח, כ

אֲדָ הַנְּבִיאָה אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דְּבַר בְּשָׁמִי אֶת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי לְדַבֵּר... וּמַת הַנְּבִיאָה הַהוּא :

12. עיין במקורות שלעיל, וענה :

א. מהו סעיף האישום בו נאשם ירמיהו?

ב. הבא ראיות מהו סעיף האישום, מדברי המאשימים (בפסוק ט) מדברי התגוננות של ירמיהו, ומפסק הדין?

ג. מניין הביטחון של הכוהנים והנביאים שירמיהו עבר על הדין הנזכר בדברים יח, כ?

דברי התגוננות של ירמיהו

13. עיין בפסוקים יב-טו, וכתוב בלשונך מה הן שלוש הטענות של ירמיהו?

פסק הדין

14. עיין בפסוקים ז-טז, וענה :

א. מהו פסק הדין שנקבע בסופו של המשפט, ומי קבע אותו?

ב. לאורך העימות בין ירמיהו לבין הכוהנים והנביאים באיזה צד היה העם? (בטרום המשפט, במשפט, ובפסק הדין)

התקדים של מיכה המורשתי והמעשה על אוריהו בן שמעיהו

התקדים של מיכה המורשתי

ירמיהו פרק כו

(יז) וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁים מִזְקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֵל כָּל קְהַל הָעָם לֵאמֹר:
 (יח) **מִיכָה הַמּוֹרְשָׁתִי** הִנֵּה נִבְּא בְיָמֵי חִזְקִיָּהוּ מְלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵל כָּל עַם יְהוּדָה לֵאמֹר
 כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צִיּוֹן שְׂדֵה תַחְרֹשׁ וִירוּשָׁלַיִם עֵינִים תִּהְיֶה וְהָר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר:
 (יט) הֲהִמַּתְתָּ הַמִּתְּהוֹ חִזְקִיָּהוּ מְלֶךְ יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה!?!
 הֲלֹא יָרָא אֶת ה' וַיַּחַל אֶת פְּנֵי ה' וַיִּנְחָם ה' אֶל הָרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ:

ראינו שדברי ירמיהו השיגו את מטרתם, והשרים פסקו כי אין לנביא משפט מוות. פסוק טז מעיד שגם העם השתכנע מכך שירמיהו זכאי. המפתיע הוא כי לאחר שהסתיים המשפט מוצאים הזקנים לנכון להביא תקדים היסטורי שבא להביא ראיה לטובת ירמיהו. מדוע היה צריך להביא עוד "ראיה" לטובת ירמיהו, לאחר פסק הדין?

מלבי"ם ירמיהו כו, טז-יז

אין משפט מות לאיש הזה - רוצה לומר שאי אפשר להמיתו במשפט ובדין, כי בשם ה' אלוקינו דבר ונבואתו אמת. אולם בכל זה עדיין היה דעת העם להמית אותו שלא במשפט כדי לסלק **ההיזק שמגיע להם לפי דעתם מנבואתו**. ויקומו - אז קמו אנשים מזקני העם להשתיק את העם ולברר שאין להרגו בשביל **יראת נזק שיגיע מנבואותיו**.

15. עיין בדברי המלבי"ם, וענה:

- מדוע לאחר שכבר נפסק הדין לטובת ירמיהו, היו זקני העם להביא ראיות לטובת ירמיהו?
- מה לדעתך, עשוי להיות "הנזק שיגיע מנבואותיו" של ירמיהו?

הזכרת התקדים של מיכה המורשתי היא תופעה ייחודית במקרא. נביא אחד **מצטט במדויק** נבואה של נביא אחר, וגם מזכיר אותו בשמו. הנבואה שמצטט ירמיהו **בפסוק יח** אצלנו, מופיעה בספר מיכה:

מיכה ג, יב

לָכֵן בְּגִלְלָתְכֶם צִיּוֹן שְׂדֵה תַחְרֹשׁ וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תִהְיֶה וְהָר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר.

16. עיין בפסוקים יז-יט, וענה:

- מתי ניבא מיכה המורשתי, מה הוא ניבא, ומה היו התוצאות לנבואתו?
- מה רצו הזקנים להשיג בהבאת התקדים על מיכה המורשתי? (שלושה דברים)

המעשה על אוריהו בן שמעיהו

ירמיהו פרק כו

(כ) וְגַם אִישׁ הָיָה מִתְנַבֵּא בְשֵׁם ה' **אוריהו בן שמעיהו** מִקְרֵי הַיְעָרִים וַיִּנְבֵּא עַל הָעִיר הַזֹּאת וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּכֹל דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ:
 (כא) וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יְהוֹנָדָה וְכָל גְּבוּרָיו וְכָל הַשָּׂרִים אֶת דְּבָרָיו וַיִּבְקֹשׁ הַמֶּלֶךְ הַמִּיתוֹ וַיִּשְׁמַע אוריהו וַיֵּרָא וַיִּבְרַח וַיִּבֹא מִצָּרִים:
 (כב) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ יְהוֹנָדָה אֲנָשִׁים מִצָּרִים אֶת אֶלְנָתָן בִּן עַכְבָּז וַאֲנָשִׁים אֲתוֹ אֶל מִצְרַיִם:
 (כג) וַיֹּצִיאוּ אֶת אוריהו מִמִּצְרַיִם וַיִּבְאֵהוּ אֶל הַמֶּלֶךְ יְהוֹנָדָה וַיִּכְהוּ בְּחָרֵב וַיִּשְׁלַח אֶת נְבִלְתוֹ אֶל קַבְרֵי בְנֵי הָעָם:
 (כד) אֵד יָד אַחִיקָם בְּוֹ שֶׁפֶן הִיְתָה אֶת יְרֵמְיָהוּ לְבִלְתִּי תֵת אֲתוֹ בְּיַד הָעָם לְהַמִּיתוֹ: פ

מהר"י קרא¹ ירמיהו כו, כ

וגם איש היה מתנבא - אין מקרא זה דברי זקני העיר אלא מעשה הוא שארע בימי יהויקים, **שבאותו פרק זמן היה מתנבא ירמיהו היה גם אוריהו בן שמעיהו מתנבא** כמו כן ככל דברי ירמיהו, והיכוהו בחרב כמו שמפרש והולך. ומה שלא הרגו את ירמיהו לפי שיד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת אותו ביד העם להורגו.

17. עיין בפסוקים כ-כד ובדברי מהר"י קרא, וענה:

- א. מתי ניבא אוריהו בן שמעיהו, מה הוא ניבא, ומה היו התוצאות לנבואתו?
- ב. לפי המר"י קרא, מה התנ"ך רצה ללמדנו מהזכרת המעשה על אוריהו בן שמעיהו?
- ג. מניין שירמיהו נותר בסכנת נפשות שירצחו אותו גם לאחר המשפט? (הבא שתי ראיות)

סיכום

יתכן שבמסגרת המשפט, השופטים ציפו לשמוע שירמיהו ייסוג מדבריו הקשים, אך ירמיהו לא משנה את דרישתו המוסרית מהעם, וגם לא משתדל לרצות את העם בדבריו. להפך, באומץ לב הוא ניצב מול העם, בלי להתחשב בסכנת החיים שהוא נמצא בה. ואכן, דבריו נשאו פרי.

☒ שלמה דב גויטיין (חוקר הגניזה), עיונים במקרא עמ' 130

אילו נשאלתי "איזה פרק בתנ"ך חביב עליך ביותר?" או "איזה פרק יוכל להיחשב כתמצית התנ"ך כולו?" נוטה הייתי להשיב: ירמיהו פרק כו. אין פרק זה ידוע ביותר בקהלנו, ואין תוכנו אלא סיפור מעשה שנאמר בסגנון פשוט וכמעט יבש. אף על פי כן הוא אחת הפרשיות הנשגבות ביותר לא רק בתנ"ך אלא בספרות העולם בכלל... חשיבותה בכך, שאנו רואים בה את הערכים הגבוהים ביותר לא בצורת דרישה, כלומר חוק או הטפה, אלא בפעולה, במעשה. הנביא ירמיהו אינו נרתע להביא את דבר ה' בפני קהל עם יהודה, אם כי סופו של חברו לנבואה, אוריהו בן שמעיהו, לימד אותו מה עלולה להיות התוצאה של שליחותו זו; ירמיהו חי, ואף מוכן למות בעד האמת ואין לך ערך גדול מזה. ואולם בקשת האמת אינה מעבירה אותו על דעתו; אם עצם שליחותו צמחה מתוך אהבת עמו, אהבה אין מצרים, הרי בשעת מילוי השליחות אין הוא שוכח אף רגע, שהאנשים המבקשים להרגו אינם אלא בני אדם; הם יכולים לטעות... הוא מודה בזכות העם המושחת הזה - לדונו, אך הוא עושה את הכל, ובהצלחה, כדי לשמרו מצעד פזיז, כי יודע הוא שלא יכופר לדם כי אם בדם שופכו.

באירוע המתואר בפרק כו למעשה מתקיים מה שאמר ה' לירמיהו בהקדשתו כנביא בפרק א: שהתפקיד המוטל עליו יהיה קשה, שהוא יצטרך לומר דברים קשים לעם, שכתוצאה מכך יהיו אנשים שילחמו בו וינסו להרוג אותו, אך הוא יידרש להיות חזק ולא להישר, ובסופו של דבר הם לא יצליחו להרוג אותו כי ה' יגן עליו ויציל אותו:

ירמיהו פרק א

(יז) וְאַתָּה תִּזְאָר מִתְּנִיף וְקָמְתָּ וְדַבַּרְתָּ אֵלֵיהֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי אֶצְוֶךָ אֵל תַּחַת מַפְּנֵיהֶם פֶּן אֲחַתֶּךָ לַפְּנֵיהֶם :
 (יח) וְאַנִּי הִנֵּה נִתְּתִיךָ הַיּוֹם לְעִיר מְבֻצָּר וְלַעֲמוּד בְּרִזָּל וְלַחֲמוֹת נַחֲשֵׁת עַל כָּל הָאָרֶץ
 לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכַהֲנֵיהָ וְלָעַם הָאָרֶץ :
 (יט) וְנִלְחַמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יוֹכְלוּ לָךְ כִּי אֵתְךָ אֲנִי נֹאֵם ה' לְהַצִּילְךָ :

¹ מהר"י קרא - רבי יוסף קרא פרשן מקרא, צרפת, מאות 11-12.